

2. Брігхем Є. Основи фінансового менеджменту : Пер. з англ. – К.: Молодь, 1997. – 100 с.
3. Фінансовий менеджмент : Навч. посібник / За ред. Г. Г. Кірейцев. – 3-тє вид.– К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 531 с.
4. Сіменко І. Принципи економічного аналізу // Економічний аналіз. – 2008. – № 2 (18). – 25 с.
5. Фінансовий менеджмент : Підручник / Кер. кол. авт. і наук. ред. А. М. Поддєрьогін. – К.: КНЕУ, 2005. – 535 с.

ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «БЮДЖЕТ ПІДПРИЄМСТВА»

Мироненко В. В., студент

Науковий керівник: Догадайло Я. В., к.е.н., доцент

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

В економічно розвинених країнах досить розповсюдженим способом планування є бюджетування, яке, хоча й не є універсальним засобом уникнення кризових ситуацій, але надає реальну можливість підприємствам зорієнтуватись у мінливому ринковому середовищі та своєчасно прийняти потрібні управлінські рішення щодо подолання проблем, що виникають. У процесі впровадження цієї порівняно нової для вітчизняних підприємств технології науковцями проводиться багато теоретичних досліджень щодо визначення важливих аспектів такого явища.

Бюджетуванням прийнято називати процес складання і реалізації бюджетів підприємства в практичній діяльності. Бюджетування допомагає оптимізувати ресурсні потоки, забезпечити економію, удосконалити управління грошовими ресурсами, зміцнити фінансову дисципліну, підвищити рівень інвестиційної привабливості й конкурентоспроможності підприємства. Бюджет є найбільш розповсюдженим компонентом планування і головним управлінським інструментом. Багато науковців намагаються надати стисле та обґрунтоване визначення цього поняття.

У світі сучасної економічної думки існує багато визначень поняття «бюджет», дослідження яких дозволило систематизувати трактування поняття «бюджет підприємства» за певними підходами до розкриття змісту цього терміну.

Більшість економістів пов'язують «бюджет підприємства» з управлінням суб'єктом господарювання та трактують його як кількісний план, який є набором взаємопов'язаних показників, що відображають його діяльність. Брігхем Ю. та Гапенські Л. дають визначення бюджету як плану, який в деталях розкриває проєктовані витрати і прибутки протягом певного майбутнього періоду. Партин Г.О. вважає, що бюджет – це документ, у якому окреслені кількісні характеристики плану діяльності підприємства. З ним погоджуються Гольдштейн Г.Я. та Гуц А.Н., які доповнюють вищезначене твердженням, що бюджет сприяє координації та виконанню плану підприємства, сумує цілі всіх підрозділів організації, відповідаючи за збут, виробництво, маркетинг, обслуговування споживача, фінанси. Щиборщ К.В. більш детально характеризує, що бюджет – це кількісне вираження централізовано встановлених показників плану підприємства за певний період по використанню ресурсів, залученню джерел фінансування, доходам і витратам, руху грошових коштів, а також інвестиціям. Підсумовуючи розглянуті вище трактування терміну «бюджет» доцільно об'єднати їх у загальну групу, щодо якої застосовано підхід, який характеризує бюджет підприємства як план діяльності.

Інший підхід до визначення бюджету підприємства спостерігається у авторів, які визначають бюджет як плановий документ (фінансовий план, поточний план). На думку Хруцького В.Є., бюджет – це фінансовий план, охоплюючий всі сторони діяльності організації, який дозволяє зіставити всі зазначені витрати і отримані результати в фінансових термінах на попередній період часу в цілому і по окремим півперіодам. Аналогічну думку має Білик М.Д., який вважає, що бюджет – це оперативний фінансовий план, що складається на короткостроковий період часу у формі кошторису витрат або балансу доходів і витрат, скоординований за всіма підрозділами і функціями, який забезпечує ефективний облік за надходженням і витрачанням коштів на підприємстві та є основою для прийняття управлінських рішень. Такий підхід до визначення бюджету підприємства ширше розкриває поняття бюджету як важливого елементу фінансового планування, розкриває його якісну сторону, яка проявляється у зіставленні понесених витрат і одержаних результатів, але не визначає, яким чином досягається фінансовий результат його діяльності.

Окремо слід розглянути підхід, який визначає бюджет як інструмент управління підприємством. До представників даного

підходу належить Самочкин В.М. За його визначенням бюджет є основним інструментом управління, що забезпечує точною, повною і своєчасною інформацією вище керівництво. Бюджет є цілісною науково обґрунтованою системою збору, аналізу й обробки інформації, отриманої із внутрішнього і зовнішнього середовища, виконання розрахунків основних та допоміжних показників економічного стану підприємства і контролю за їх виконанням на основі економіко-математичних моделей і технологій на всіх етапах реалізації бюджету. Вищевикладене трактування бюджету як інструменту управління підприємством визначає його як сукупність планування, аналізу та контролю за діяльністю підприємства на всіх етапах його функціонування протягом бюджетного періоду, що є обґрунтованим та доцільним.

За результатами проведеного дослідження змістово-сутнісної характеристики поняття «бюджет підприємства» можна виділити три різноваріантних підходи до трактування даного поняття, які відображають бюджет:

- 1) за першим підходом як план діяльності підприємства;
- 2) за другим підходом як фінансовий план;
- 3) за третім підходом як інструмент управління (таблиця 1).

Таблиця 1 - Зведений аналіз існуючих визначень поняття „бюджет”

Автори	Сутність і поняття „бюджет”
1	2
Бюджет, як план діяльності підприємства, розглядають наступні автори:	
Щиборщ К.В.	Бюджет - це кількісне вираження централізовано встановлених показників плану: залучення джерел фінансування поточної та інвестиційної діяльності; доходів і витрат; руху грошових коштів; інвестицій (капітальним і фінансовим вкладенням).
Партин Г.О.	Бюджет – це документ, у якому окреслені кількісні характеристики плану діяльності підприємства.
Ковальов В.В.	Бюджет – передбачає кількісне представлення плану дій, причому, як правило, у кількісному вираженні
Брігхем Ю. та Гапенські Л.	Бюджет – це план, який у деталях розкриває проєктовані витрати і прибутки протягом певного майбутнього періоду
Гольдштейн Г.Я., Гуц А.Н.	Бюджет - кількісний вираз плану діяльності, який сприяє його координації і виконанню.
Бюджет, як фінансовий план, розглядають наступні автори:	
Хруцький В.Є	Бюджет – це фінансовий план, що охоплює всі сторони діяльності організації та дозволяє зіставити всі зазані витрати і отримані результати в фінансових термінах на попередній період часу в цілому і по окремим півперіодам.
Лохненко Є.	Бюджет - це прогноз майбутніх фінансових операцій.

Продовження таблиці 1

1	2
Білик М.Д	Бюджет – це оперативний фінансовий план, що складається на короткостроковий період часу у формі кошторису витрат або балансу доходів і витрат, скоординований за всіма підрозділами і функціями, який забезпечує ефективний облік за надходженням і витрачанням коштів на підприємстві та є основою для прийняття управлінських рішень
Бюджет, як інструмент управління, розглядають наступні автори:	
Самочкін В.Н., Калюкін А.А. та Темофеїва О.А.	Бюджет – це основний інструмент управління, що забезпечує точною, повною і своєчасною інформацією вище керівництво
Керимов В.Є.	Бюджет являє собою план, виражений у натуральних і грошових одиницях. Він є інструментом для управління доходами, витратами і ліквідністю підприємства
Оригінальні визначення бюджету сформували наступні автори:	
Консалтингова фірма	Бюджет – це загальна сума грошей, асигнованих або передбачених бути заробленими для досягнення визначеної цілі.
Мельник О.Г.	Бюджет – це розпис надходжень і видатків на визначений період, пов'язаний із функціонуванням конкретного об'єкта, реалізацією проекту, конкретною сферою виробничо-господарчої діяльності, що формується на засадах багатоваріантного аналізу з метою пошуку найоптимальнішого шляху досягнення намічених цілей організації, реалізації певних заходів для досягнення планових параметрів

Тому автором було здійснено узагальнення виокремлених певних рис бюджету за кожним із названих підходів і запропоновано таке визначення даної економічної категорії: «Бюджет – це фінансовий план діяльності підприємства, який охоплює всі сторони діяльності, вичерпно характеризує очікувані витрати та джерела їх покриття, а також фінансові результати та перспективи розвитку підприємства і його структурних підрозділів на попередній період часу і по окремим підперіодам.

Такий підхід до визначення бюджету підприємства, на погляд автора, уможливорює розкриття внутрішнього змісту бюджету і характеризує його як інструмент гнучкого управління підприємством, що забезпечує ефективну діяльність суб'єкта господарювання.

Література.

1. Білик М.Д. Бюджетування у системі фінансового планування / М.Д. Білик // Фінанси України. – 2003. - № 3. – С. 97-108.
2. Хруцкий В.Е. Внутрифирменное бюджетирование: Настольная книга по постановке финансового планирования / В.Е. Хруцкий, В.В. Гамаюнов. – М.: Финансы и статистика, 2005. – 464 с.

3. Партин Г.О. Бюджетування у системі управління витратами підприємства / Г.О. Партин // Фінанси України. – 2003. - № 5. – С. 50.

4. Гибкое развитие предприятия: Эффективность и бюджетирование / [Самочкин В.Н., Пронин Ю.Б., Логачева Е.Н. и др.] ; под ред. В.Н. Самочкина. - [2-е изд.]. – М.: Дело, 2002. – 376 с.

5. Щиборщ К.В. Бюджетирование деятельности промышленных предприятий России / Щиборщ К.В. – М.: Дело и Сервис, 2004. – 592 с.

ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

*Насипайко Д. С., к.е.н.; Резніченко О. О., викладач
Кіровоградський національний технічний університет*

Однією з вагомих перешкод у розвитку фінансового менеджменту є некваліфіковане планування фінансово-господарської діяльності підприємства. Ефективність формування і використання фінансових ресурсів підприємства залежить від організації і методів фінансового планування. З проблемами неефективного фінансового планування на підприємстві стикається більшість країн світу, проте для одних цей процес не є суттєвим для розвитку підприємства, для інших – є перепорою у підвищенні конкурентоспроможності підприємства та досягненні фінансової стабільності. Становлення і розвиток ринкових відносин в Україні вимагає оволодіння майбутніми фахівцями всіма тонкощами сучасних управлінських технологій та відповідного інструментарію, які займають своє важливе місце і відіграють особливу роль у виробленні та реалізації управлінських рішень.

Проблемі вдосконалення фінансового планування та підвищенню його ефективності приділяється велика увага фахівців-практиків, їй присвячені дослідження багатьох учених-економістів: О. Амоші, А. Базилюк, В. Вишневського, В. Гейця, А. Даниленка, В. Зимовця, В. Ільчука, В. Ковальова, М. Макаренка, О. Терещенка, Л. Шаблисти, А. Череп та інших.

Перехід від директивного до індикативного планування, що здійснювався в Україні наприкінці ХХ ст., потребував реформування фінансового планування. Так, всі державні підприємства до 1991 року розробляли річний фінансовий план (з поквартальною розбивкою) у